

Rolnummers 4767 en 4788
Arrest nr. 53/2010 van 6 mei 2010

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vragen over artikel 162*bis* van het Wetboek van strafvordering, zoals ingevoegd bij artikel 9 van de wet van 21 april 2007 betreffende de verhaalbaarheid van de erelonen en de kosten verbonden aan de bijstand van een advocaat, gesteld door de Politierechtbank te Brugge en de Politierechtbank te Kortrijk.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit de voorzitters M. Bossuyt en M. Melchior, de rechters R. Henneuse, L. Lavrysen, J.-P. Moerman en E. Derycke, en, overeenkomstig artikel 60*bis* van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, emeritus voorzitter P. Martens, bijgestaan door de griffier P.-Y. Dutilleux, onder voorzitterschap van voorzitter M. Bossuyt,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

*   *

I. Onderwerp van de prejudiciële vragen en rechtspleging

a. Bij vonnis van 1 september 2009 in zake Stefaan Desloovere tegen de vzw « Belgisch Bureau van de Autoverzekeraars », waarvan de expeditie ter griffie van het Hof is ingekomen op 9 september 2009, heeft de Politierechtbank te Brugge de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schendt art. 162*bis* Sv, zoals ingevoegd door de wet van 21 april 2007 [betreffende de verhaalbaarheid van de erelonen en de kosten verbonden aan de bijstand van een advocaat], het gelijkheidsbeginsel, zoals vastgelegd in art. 10 en 11 van de Grondwet, doordat het voorziet dat in een vonnis uitgesproken door een strafrechtbank enkel de beklaagde en de personen die voor het misdrijf burgerrechtelijk aansprakelijk zijn veroordeeld worden tot het betalen aan de burgerlijke partij van de rechtsplegingsvergoeding en dus níet het vrijwillig tussenkomend Belgisch Bureau voor Autoverzekeraars, terwijl deze laatste in een vonnis uitgesproken door een burgerlijke rechtbank wel moet (minstens kan) veroordeeld worden tot het betalen van de rechtsplegingsvergoeding zodra ze wordt aangemerkt als ‘ in het ongelijk gestelde partij ’, en dit alles in de hypothese dat de strafrechtbank enkel deze vrijwillig tussenkomende partij heeft veroordeeld tot het betalen van een schadevergoeding ? ».

b. Bij vonnis van 8 oktober 2009 in zake het openbaar ministerie tegen M. Vandendriessche en S. Mauroo, waarvan de expeditie ter griffie van het Hof is ingekomen op 21 oktober 2009, heeft de Politierechtbank te Kortrijk de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schendt artikel 162*bis* 1e lid van het Wetboek van Strafvordering, zoals ingevoerd door de wet van 21 april 2007 [betreffende de verhaalbaarheid van de erelonen en de kosten verbonden aan de bijstand van een advocaat], het gelijkheidsbeginsel, zoals vastgelegd in de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, doordat het voorziet dat in een vonnis uitgesproken door een strafrechtbank enkel de beklaagde en de personen die voor het misdrijf burgerlijk aansprakelijk zijn veroordeeld worden tot het betalen aan de burgerlijke partij van de rechtsplegingsvergoeding en dus niet de vrijwillig tussenkomende partij terwijl deze laatste in een vonnis uitgesproken door een burgerlijke rechtbank wel moet (minstens kan) veroordeeld worden tot het betalen van de rechtsplegingsvergoeding zodra ze wordt aangemerkt als ‘ in het ongelijk gestelde partij ’, en dit alles in de hypothese dat de vrijwillig tussenkomende partij het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds betreft dat veroordeeld wordt tot het betalen van een schadevergoeding krachtens de artikelen 19*bis*-2 2° en 19*bis*-17 van de wet van 21 november 1989 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen ? ».

Die zaken, ingeschreven onder de nummers 4767 en 4788 van de rol van het Hof, werden samengevoegd.

De Ministerraad heeft in iedere zaak een memorie ingediend.

Op de openbare terechtzitting van 24 maart 2010 :

- is verschenen : Mr. F. Tulkens *loco* Mr. P. Peeters, advocaten bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;

- hebben de rechters-verslaggevers E. Derycke en R. Henneuse verslag uitgebracht;
- is de voornoemde advocaat gehoord;
- zijn de zaken in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. De feiten en de rechtspleging in de bodemgeschillen

In de zaak nr. 4767 vordert de eiser voor de verwijzende rechter een vergoeding van de schade ten gevolge van een verkeersongeval. Krachtens artikel 162*bis* van het Wetboek van strafvordering vordert hij tevens de betaling van een rechtsplegingsvergoeding ten laste van de vzw « Belgisch Bureau van de Autoverzekeraars », vrijwillig tussenkomende partij. De verwijzende rechter refereert aan arresten van het Hof van Cassatie waarin wordt geoordeeld dat de tussenkomende partij niet tot betaling van een rechtsplegingsvergoeding aan de burgerlijke partij kan worden veroordeeld (Cass., 2 december 2008, *Arr. Cass.*, 2008, nr. 686; Cass., 4 maart 2009, P.08.1682.F). Hij wijst tevens op het arrest nr. 70/2009 van 23 april 2009, waarin het Grondwettelijk Hof heeft geoordeeld dat die omstandigheid het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie niet schendt, maar hij merkt op dat het Hof zijn onderzoek in dat arrest heeft beperkt tot de hypothese waarin de beklaagde en diens verzekeraar *in solidum* tot het betalen van een schadevergoeding zijn veroordeeld. Daarom heeft de verwijzende rechter, in drie andere bodemgeschillen, waarbij enkel de vrijwillig tussenkomende verzekeraar wordt veroordeeld, nieuwe prejudiciële vragen gesteld (zaken nrs. 4695, 4701 en 4709) die op die laatste hypothese betrekking hebben. Hij verwijst tevens naar het arrest nr. 110/2009 van 9 juli 2009. De verwijzende rechter merkt daarbij op dat in de huidige zaak een specifiek bijkomend element aan de orde is, zodat de redenering van het Hof in dat arrest niet voor de huidige zaak lijkt te gelden : het Belgisch Bureau van de Autoverzekeraars is geen « verzekeraar » waarop artikel 89, § 5, van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst van toepassing is, maar een partij die wordt aangesproken op grond van de wet van 21 november 1989 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen. Vervolgens stelt de verwijzende rechter de voormelde prejudiciële vraag.

In de zaak nr. 4788 vordert de burgerlijke partij, slachtoffer van een verkeersongeval, de veroordeling *in solidum* van een beklaagde en van het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds, vrijwillig tussenkomende partij, tot betaling van, onder meer, een rechtsplegingsvergoeding. Volgens het Gemeenschappelijk Waarborgfonds laat artikel 162*bis* van het Wetboek van strafvordering niet toe dat een vrijwillig tussenkomende partij tot een rechtsplegingsvergoeding wordt veroordeeld, zoals het Hof van Cassatie in zijn arrest van 2 december 2008 heeft geoordeeld. Bovendien beroept de burgerlijke partij zich ten onrechte op het arrest nr. 70/2009 van het Grondwettelijk Hof : het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds is geen « verzekeraar » waarop de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst van toepassing is. Bijgevolg zijn de kosten van rechtsbijstand van de benadeelden, door wie het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds in strafzaken kan worden aangesproken, niet op dat Fonds verhaalbaar. Mede op grond van de artikelen 19*bis*-2, 2°, en 19*bis*-17 van de wet van 21 november 1989 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen volgt de verwijzende rechter die zienswijze. Dan rijst de vraag naar de bestaanbaarheid met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, van artikel 162*bis* van het Wetboek van strafvordering, door uit te sluiten dat het vrijwillig tussenkomend Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds in een strafprocedure tot het betalen van een rechtsplegingsvergoeding kan worden veroordeeld, terwijl zulk een veroordeling in een procedure voor de burgerlijke rechter wel mogelijk is. Vervolgens stelt de verwijzende rechter de voormelde prejudiciële vraag.

III. *In rechte*

- A -

A.1. Volgens de Ministerraad wenst de verwijzende rechter, in de zaak nr. 4767, een antwoord op de vraag of het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie is geschonden, in zoverre een benadeelde die een vordering voor de burgerlijke rechter instelt een rechtsplegingsvergoeding van de vrijwillig tussenkomende verzekeraar, te dezen het Belgisch Bureau van de Autoverzekeraars, kan verkrijgen, terwijl een benadeelde voor een strafrechtbank geen rechtsplegingsvergoeding van de vrijwillig tussenkomende verzekeraar zou kunnen verkrijgen.

In de arresten nrs. 70/2009, 110/2009 en 146/2009 heeft het Hof zich reeds over de problematiek van de tussenkomende partijen in strafzaken uitgesproken. In zijn arrest nr. 70/2009 van 23 april 2009 oordeelde het Hof, als antwoord op een nagenoeg identieke vraag van dezelfde verwijzende rechter, dat aangezien de politierechtbank zelf oordeelt dat zij, indien zij in burgerlijke zaken zitting zou houden, de beklaagde en diens verzekeraar *in solidum* tot een schadevergoeding en een rechtsplegingsvergoeding zou kunnen veroordelen, er voor de politierechtbank evenmin een beletsel bestaat om dezelfde veroordelingen uit te spreken met toepassing van artikel 89, § 5, van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst, ook al voorziet artikel 162bis van het Wetboek van strafvordering niet expliciet in die hypothese. Dezelfde vaststelling geldt *mutatis mutandis* voor onderhavige zaak. Het gegeven dat het Hof, in dat arrest, zijn onderzoek heeft beperkt tot de hypothese waarbij de verzekeraar en de verzekerde *in solidum* worden veroordeeld, doet daaraan geen afbreuk. Uit het voormelde artikel 89, § 5, volgt dat de strafrechter, op grond van dwingende bepalingen van het verzekeringsrecht, de verzekeraar tot een rechtsplegingsvergoeding kan veroordelen. Het feit dat de burgerlijke vordering enkel lastens de verzekeraar werd ingesteld, speelt daarbij geen enkele rol. Zodra de verzekeraar in een geding tussenkomt, geschiedt zulks onder dezelfde voorwaarden als zou de vordering voor de burgerlijke rechter zijn gebracht.

Het gegeven dat te dezen het Belgisch Bureau van de Autoverzekeraars vrijwillig tussenkomt in plaats van een andere verzekeringsmaatschappij, vormt geen beletsel voor de toepassing van het voormelde artikel 89, § 5. In de wet van 21 november 1989 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen wordt uitdrukkelijk aangegeven dat het Belgisch Bureau van de Autoverzekeraars met een verzekeraar moet worden gelijkgesteld. In zijn arrest nr. 146/2009 van 17 september 2009 maakt het Hof evenmin een onderscheid tussen een « gewone » verzekeraar en het Belgisch Bureau van de Autoverzekeraars. De arresten van het Hof van Cassatie van 2 december 2008 en 4 maart 2009 doen volgens de Ministerraad geen afbreuk aan zijn uiteenzetting. In die arresten deed het Hof van Cassatie immers enkel uitspraak over artikel 162bis van het Wetboek van strafvordering, en niet over artikel 89, § 5, van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst.

A.2. In de zaak nr. 4788 voert de Ministerraad een *mutatis mutandis* zelfde verweer als in de zaak nr. 4767. Hij merkt op dat de wetgever met betrekking tot het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds, in de voormelde wet van 21 november 1989, in een specifieke juridische basis heeft voorzien die analoog is aan artikel 89, § 5, van de voormelde wet van 25 juni 1992. Uit artikel 19bis-17 van de wet van 21 november 1989 volgt dat de strafrechter, op grond van dwingende bepalingen van het verzekeringsrecht, het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds tot een rechtsplegingsvergoeding kan veroordelen, ofschoon artikel 162bis van het Wetboek van strafvordering niet uitdrukkelijk bepaalt dat een tussenkomende partij daartoe kan worden veroordeeld. Het arrest van het Hof van Cassatie van 2 december 2008 doet geen afbreuk aan de uiteenzetting van de Ministerraad, vermits het Hof van Cassatie zijn onderzoek in dat arrest beperkte tot een letterlijke lezing van artikel 162bis van het Wetboek van strafvordering, zonder daarbij rekening te houden met artikel 89, § 5, van de voormelde wet van 25 juni 1992, wat de verzekeringsmaatschappijen betreft, en met artikel 19bis-17 van de voormelde wet van 21 november 1989, wat het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds betreft.

- B -

B.1.1. De prejudiciële vragen hebben betrekking op artikel 162*bis* van het Wetboek van strafvordering, zoals ingevoegd bij artikel 9 van de wet van 21 april 2007 betreffende de verhaalbaarheid van de erelonen en de kosten verbonden aan de bijstand van een advocaat. Die bepaling wijzigt, samen met de artikelen 8, 10, 11 en 12, verschillende bepalingen van het Wetboek van strafvordering, teneinde het beginsel van de verhaalbaarheid gedeeltelijk uit te breiden tot de door de strafgerechten berechte zaken.

B.1.2. Artikel 162*bis* van het Wetboek van strafvordering bepaalt :

« Ieder veroordelend vonnis, uitgesproken tegen de beklaagde en tegen de personen die voor het misdrijf burgerrechtelijk aansprakelijk zijn, veroordeelt hen tot het betalen aan de burgerlijke partij van de rechtsplegingsvergoeding bedoeld in artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek.

De burgerlijke partij die rechtstreeks heeft gedagvaard en die in het ongelijk wordt gesteld, zal veroordeeld worden tot het aan de beklaagde betalen van de vergoeding bedoeld in artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek. De vergoeding wordt bepaald door het vonnis ».

B.2. Uit het vonnis in de zaak nr. 4767 waarbij het Hof wordt ondervraagd, blijkt dat, in tegenstelling tot de vonnissen waarbij het Hof in zijn arrest nr. 70/2009 van 23 april 2009 werd ondervraagd, de verwijzende rechter niet de beklaagde en diens verzekeraar, vrijwillig tussenkomende partij, *in solidum* heeft veroordeeld tot het vergoeden van de burgerlijke partijen, maar dat bij de afhandeling van de burgerrechtelijke gevolgen van de strafrechtelijke veroordelingen enkel de verzekeraar betrokken was, en niet de veroordeelde.

B.3. Het Hof beperkt zijn onderzoek in de zaak nr. 4767 tot de hypothese waarin, nadat het strafgerecht de verzekerde strafrechtelijk heeft veroordeeld, deze niet verder bij de afhandeling van de burgerlijke belangen wordt betrokken, zodat enkel de verzekeraar wordt veroordeeld tot het betalen van een schadevergoeding. In die hypothese zou, volgens de verwijzende rechter, geen rechtsplegingsvergoeding kunnen worden toegekend lastens de verzekeraar.

B.4. Artikel 82, derde lid, van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst bepaalt :

« De verzekeraar betaalt, zelfs boven de dekkingsgrenzen, de kosten betreffende burgerlijke rechtsvorderingen, alsook de honoraria en de kosten van de advocaten en de deskundigen, maar alleen in zover die kosten door hem of met zijn toestemming zijn gemaakt of, in geval van belangenconflict dat niet te wijten is aan de verzekerde, voor zover die kosten niet onredelijk zijn gemaakt ».

B.5.1. Artikel 89, § 5, van dezelfde wet bepaalt :

« Wanneer het geding tegen de verzekerde is ingesteld voor het strafgerecht, kan de verzekeraar door de benadeelde of door de verzekerde in de zaak worden betrokken en kan hij vrijwillig tussenkomen, onder dezelfde voorwaarden als zou de vordering voor het burgerlijk gerecht gebracht zijn, maar het strafgerecht kan geen uitspraak doen over de rechten die de verzekeraar kan doen gelden tegenover de verzekerde of de verzekeringnemer ».

B.5.2. Het gegeven dat de vzw « Belgisch Bureau van de Autoverzekeraars » (zaak nr. 4767) vrijwillig tussenkomt, staat de toepassing van het voormelde artikel 89, § 5, niet in de weg.

Overeenkomstig artikel 19*bis*-1 van de wet van 21 november 1989 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen vergoedt dat Bureau de schade aan een slachtoffer van een verkeersongeval, indien het ongeval, zoals in het bodemgeschil, door een buitenlands motorrijtuig wordt veroorzaakt. In artikel 2, § 2, van dezelfde wet wordt uitdrukkelijk aangegeven dat het Bureau met een verzekeraar moet worden gelijkgesteld.

B.5.3. Wat het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds betreft (zaak nr. 4788), voorziet de voormelde wet van 21 november 1989 in een regeling die soortgelijk is aan die van artikel 89, § 5, van de wet van 25 juni 1992.

Artikel 19*bis*-17 van de wet van 21 november 1989 bepaalt :

« Wanneer de burgerlijke vordering tot vergoeding van de door een motorrijtuig veroorzaakte schade wordt ingesteld voor het strafgerecht, kan het Fonds door de benadeelde in het geding worden geroepen en kan het ook vrijwillig tussenkomen onder dezelfde voorwaarden als wanneer de vordering voor het burgerlijk gerecht was gebracht. Wanneer,

ingeval van niet-verzekering, het Fonds is overgegaan tot vergoeding van de schade, kan het zich burgerlijke partij stellen tegen de aansprakelijke persoon.

Het Fonds en de aansprakelijke persoon kunnen zich laten vertegenwoordigen onder dezelfde voorwaarden als de burgerlijk aansprakelijke partij ».

B.6. Krachtens artikel 601*bis* van het Gerechtelijk Wetboek neemt de politierechtbank kennis van alle vorderingen tot vergoeding van schade ontstaan uit een verkeersongeval.

B.7. Aangezien, zoals de verwijzende rechter in de zaak nr. 4767 opmerkt, de politierechtbank, indien zij zitting zou houden in burgerlijke zaken, de verzekeraar zou kunnen veroordelen tot een schadevergoeding en tot de rechtsplegingsvergoeding van artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek, kan zij, wanneer zij uitspraak doet over de burgerlijke rechtsvordering terwijl zij zitting houdt in strafzaken, dezelfde veroordelingen uitspreken met toepassing van artikel 89, § 5, van de wet van 25 juni 1992, ook al voorziet artikel 162*bis* van het Wetboek van strafvordering niet expliciet in die hypothese (Cass., 4 maart 2009, P.08.1682.F).

B.8. Uit hetgeen voorafgaat volgt dat het in de prejudiciële vragen vermelde verschil in behandeling niet bestaat.

B.9. De prejudiciële vragen dienen ontkennend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

Artikel 162*bis* van het Wetboek van strafvordering, zoals ingevoegd bij artikel 9 van de wet van 21 april 2007 betreffende de verhaalbaarheid van de erelonen en de kosten verbonden aan de bijstand van een advocaat, schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet.

Aldus uitgesproken in het Nederlands en het Frans, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, op de openbare terechtzitting van 6 mei 2010.

De griffier,

De voorzitter,

P.-Y. Dutilleux

M. Bossuyt